

3998

۸۰
۱
۲۴۰
زلال کوثر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اخلاق بندگی

محمد باقر تحریری

تحریری، محمدباقر، ۱۳۳۴ -
اخلاق بندگی/محمدباقر تحریری ۱ تهیه و تنظیم مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواران، اداره کل برنامه‌ریزی و
تدوین متون تحصیلی.

قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۶.
۲۲۰ ص. ۵۵۰۰۰ ریال: 7-146-378-600-978

فہما

مستسل: ۱۰۸۵

کتابنامه به صورت زیر نویس.

بندگی (اسلام) * (Servitudes (Islam)

بندگی (اسلام) -- احادیث (Servitudes (Islam) -- Hadiths

بندگی (اسلام) در قرآن (Servitudes (Islam) in the Qur'an

اخلاق اسلامی Islamic ethics

حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواران، مرکز نشر هاجر

Hozeh Elmīyeh Qom. Center management Hozeh Elmīyeh sisters. Centre Publications

hajar

حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواران، اداره کل برنامه‌ریزی و تدوین متون تحصیلی

۱۳۹۶ الف ۲/۲۲۵۵ BP

۲۹۶/۴۴۲ ۵۰۱۱۷۶۵

نام کتاب: اخلاق بندگی

نویسنده: محمد باقر تحریری

تهیه و تنظیم: اداره کل برنامه‌ریزی و تدوین متون تحصیلی

ناشر: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواران

تعداد صفحات: ۲۴۰ صفحه / وزیری

شماره: ۵۰۰۰ نسخه - اول/ زمستان ۹۶

قیمت: ۱۵۵/۰۰۰ ریال

چاپخانه: زلال کاش

شابک: ۷-۴۶-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸

نشانی: قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۴

دفتر مرکزی: ۳۱۰۱۵-۰۲۵ فروشگاه: ۳۷۸-۰۲۵

پیامک ۳۰۰۰۲۱۴۴۴۰

Hajar.whc.ir

Hajar@whc.ir

با قدردانی از تمام همکاریانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند از جمیع

* کارشناس تألیف و کنترل نهایی متن: حسین قاسمیان فریمان * کارشناس تدوین: مهدی علیرزاده

* ویراستار: سید مهدی قافله‌باشی * نمونه‌خوان: حسن سنمار * سرویراستار: محمد جواد حمیدیان

* صفحه‌بندی، صفحه‌آرایی، کنترل فنی و طراحی جلد: هادی احمدی

* نظارت: مهدی جنتی

پیشگفتار

حوزه‌های علمیه شیعه، وارث میراث ماندگار علوم و معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) و پاسدار حریم و کیان شریعت و عقاید اسلامی‌اند. این رسالت خطیر، مسؤولیت عالمان دین‌باور را در عرصه تعلیم و تربیت، چند برابر کرده است. دغدغه‌های همیشگی عالمان متعهد و طلاب و فضلاء دلسوز نسبت به اصلاح و غنابخشی کمی و کیفی شیوه‌ها، متون و الگوهای آموزشی، در راستای بالندگی، پویایی و کارآمدی نظام آموزشی حوزه، ضابطه بازنگری و اصلاح و تدوین متون بدیع و کارآمد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

منزلت و رفعت جایگاه متون درسی در حوزه‌ها و بهره‌مندی از ثرات گران سنگ و ذخایر ارزشمند متون قدیم، از اصلاح سلف و وزانت و اعتبار مؤلفان آنها ایجاب می‌کند که در اصلاح و تدوین متون درسی، اهتمام و تأمل شایسته مبذول شود. همچنین دگرگونی و تحول در گرایش‌ها، نیازها، انتظارات شیوه‌ها و الگوهای تعلیم و تربیت، مسؤولیت متولیان و متصدیان امر آموزش و پژوهش و برنامه‌ریزی درسی را در حوزه افزودن، مل‌سازد تا به صورت مستمر با ارائه روش‌ها و قالب‌های بدیع و با ارتقای محتوا به اصلاح و تدوین متون درسی، همت گمارند.

از این رو مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان بر اساس ضرورت‌ها و نیازهای یاد شده، به اصلاح و تدوین متون درسی اقدام و ده‌ها جلد کتاب درسی را در زحمت، تدوین و منتشر کرده است. در این فرایند سعی شده که با حفظ اصالت و غنای محتوایی گنجینه‌ای ارزشمند بر جای مانده از عالمان گذشته، با کاربست تکنولوژی آموزشی و مراعات اصول معیارها و الگوهای جدید، متونی متناسب با اهداف خود، در چارچوب برنامه‌ها و سرفصل‌های مصوب و سطح علمی و انتظارات فراگیران ارائه کند.

پیمودن این مسیر بلند و طولانی، به مساعدت و حمایت همه جانب‌داران، صاحب‌نظران، مدیران و طلاب معزز نیازمند است که با ارائه پیشنهادهای، نقدها و دیدگاه‌هایشان از طریق رایانامه (Motoon@whc.ir) ما را در بهبود بخشی و طی نمودن درست و صحیح این مسیر صعب و دشوار، یاری دهند.

در اینجا فرصت را غنیمت می‌شمایم و از تمامی دست‌اندرکاران این طرح سمرگ، به ویژه مؤلف محترم جناب استاد محمدباقر تحریری، کارشناسان گرانقدر که ارزیابی‌های علمی این کتاب را بر عهده گرفته‌اند، مدیریت محترم تهیه و تدوین متون و منابع درسی، قدر را از می‌کنیم و تلاش خالصانه آنان را ارج می‌نهیم.

اداره کل برنامه‌ریزی و تدوین متون تحصیلی

امین نصیری‌پور

فهرست مطالب

۱۱.....	بخش اول اخلاق: ترتیب استقامت خداوند
۱۵.....	درس ۱: معرفت الهی
۲۲.....	درس ۲: ایمان
۳۰.....	درس ۳: ذکر و یاد خدا و پرهیز از گناه
۳۸.....	درس ۴: آداب ذکر، یقظه و پرهیز از غفلت
۴۹.....	درس ۵: تفکر
۵۸.....	درس ۶: مقابله با خواطر نفسانی و وسوسه
۶۵.....	درس ۷: توبه
۷۲.....	درس ۸: خوف و رجاء
۸۲.....	درس ۹: اخلاص
۹۲.....	درس ۱۰: حب و بغض
۹۵.....	درس ۱۱: توکل، تسلیم و رضا
۱۱۰.....	درس ۱۲: شکر
۱۱۹.....	درس ۱۳: زهد و دنیاگرایی
۱۲۸.....	درس ۱۴: دعا (۱) (جایگاه، آثار و آداب)
۱۳۹.....	درس ۱۵: دعا (۲) (آداب دعا)
۱۴۸.....	درس ۱۶: زیارت و توسل (آثار و آداب)

درس ۱۷: اهمیت و آداب حج، وضو و غسل.....	۱۶۳
درس ۱۸: جایگاه نماز و آداب آن.....	۱۷۴
درس ۱۹: آداب روزه و آثار آن.....	۱۸۵
درس ۲۰: آداب و آثار قرائت قرآن.....	۱۹۲
درس دوم: آشنایی با کلیات علم اخلاق.....	۲۰۱
درس ۲۱: تعریف، موضوع و هدف نهایی علم اخلاق.....	۲۰۴
درس ۲۲: جایگاه اهمیت اخلاق در اسلام.....	۲۱۰
درس ۲۳: سینه و شاخه های علم اخلاق.....	۲۱۵
درس ۲۴: ساختار و مبانی علم اخلاق.....	۲۲۲
درس ۲۵: اهداء فضیلت و اجر.....	۲۲۸
مطالعه آزاد ساختار و مبانی علمی علم اخلاق (نظام اخلاق اسلامی).....	۲۳۳
کتابنامه.....	۲۳۷

مقدمه

اخلاق در گفتمان دین اسلام، منحصر به راهکارهایی برای بهبود رابطه انسان با دیگر انسان‌ها نیست، بلکه هر نوع تعامل و رابطه با خود هستی و خداوند را نیز به عنوان ساحت‌های به هم پیوسته و مرتبط مورد توجه قرار می‌دهد. آدمی نمی‌تواند در پی بهسازی ارتباط با دیگران باشد و از دیگران در اخلاقیات در تعامل با خود و طبیعت و خداوند غافل بماند. در این میان چیستی و بهگونگی رابطه مطلوب با خداوند از جایگاهی به مراتب اساسی‌تر از دیگر ابعاد اخلاقی برخوردار است.

اخلاق بندگی یا بایسته‌های ارتباط مستقیم با خداوند، زیربنایی‌ترین اساس تغییر بینش نسبت به موضوعات اخلاقی است و خودکنترلی به عنوان ویژگی اساسی توصیه‌های اخلاقی، نسبت وثیقی با این قسم از اخلاقیات اسلامی دارد.

اخلاق الهی تنها بیان اقتضائات عبودیت و بندگی نیست، بلکه بنا نهادن رفتارهای انسان در همه عرصه‌های زندگی فردی و اجتماعی، بر پایه بینش برآمده از تمرین بندگی و تعمیق عبودیت است. از این رو می‌توان بنیان اخلاق اسلامی را در اخلاق الهی جستجو کرد و با ترویج صحیح و عالمانه آن، موجبات نشر معارف و کاربردی شدن آموزه‌های دین را در عرصه عمل فراهم آورد.

این کتاب در دو بخش تنظیم شده است: در بخش اول در بیست درس به اخلاق الهی پرداخته شده است و در یک سیر منطقی و علمی بر اساس فرآیند رشد معنوی انسان، از معرفت تا بررسی برخی عبادات از منظر اخلاق الهی، به طرح مباحث درسی پرداخته شده است. طرح مباحث با بیانی روان و علمی و توجه به کاربردی بودن آنها و بیان راهکارها، همواره در اثنای نگارش این دروس مد نظر بوده است.

بخش دوم این کتاب نیز در بردارنده مباحث ارزشمندی در باب کلیات دانش اخلاق است؛ مباحثی همچون تعریف اخلاق، دانش اخلاق، بیان نیاز به علم اخلاق، تبیین چیستی اخلاق اسلامی، رابطه اخلاق و دین و... از مباحثی است که در بخش نهایی این کتاب طرح و تبیین شده است.

با توجه به مخاطبان این کتاب که طلاب ورودی حوزه علمیه هستند، چینه مباحث و سبب عدم کمال مباحث اخلاق بندگی بر کلیات علم اخلاق، می تواند بر رغبت فراگیران نوبیه به مباحث اخلاقی بیفزاید و نیز بعد از آشنایی اجمالی با آموزه های اخلاقی، کلیات این علم را به آنها معرفی کند.

محتوای این اثر بر پایه استناد به منابع معتبر و میراث روایی شیعی پی ریزی شده است و در بیشتر مباحث، از آیات قرآن کریم و منابع اصیل روایی مانند «کافی»، «کتاب من لایحضره الفقیه»، «نهج البلاغه» و دیگر منابع روایی شیعه در قرون اولیه، نکاتی ارزشمند استخراج شده است. همچنین تلاش شده تا مباحث بر اساس الگوی کتاب درسی نگارش، و از عناصر آموزشی چون اهداف، پیش سازان، سبب یادگیری، پرسش و تمرین جهت آموزش بهتر و ایجاد انگیزه و رغبت فراگیران بهره گرفته شود.

در اینجا از اساتید محترم تقاضا می شود تا با توجه به ضرورت تبیین مبانی اخلاق الهی و خلئی که از این ناحیه در جامعه اسلامی احساس می شود، فراگیران محترم را با بیانی دلنشین به این مباحث فرابخوانند و انگیزه پیگیری و پژوهش در این عرصه را در دل طالبان این دروس زنده کنند و در تدریس با بهره گیری از عناصر آموزشی چون پیش سازان و تمرین، در ایجاد رغبت بیشتر فراگیران به اخلاق الهی، مدد گیرند. همچنین از طلاب محترم انتظار می رود، این دانش ارزشمند و متعالی را مقدمه ای برای نیل به اهداف عالی بندگی دانسته و با کمک اساتید خود در این مسیر نورانی گام بردارند و

امید است اساتید و طلاب محترم، دست‌اندرکاران تألیف این کتاب را از بیان انتقادات و پیشنهادهای سازنده خود محروم نسازند.

در پایان لازم است از همه کسانی که در تدوین این کتاب نقش داشتند، به ویژه فاضل ارجمند جناب آقای حجة الاسلام دکتر رضا حبیبی و آقایان میثم قاسمی و حمیدرضا حق‌شناس تشکر کنیم.

و من الله التوفیق
محمد باقر تحریری